

Põhikooli eesti keele lõpueksam 2022 Võti

NB! Lugemisülesannetes hinnatakse vaid vastuste sisulist õigsust, õigekirja hindamisel ei arvestata. Õpilaste vastused ei pea võtmes toodud vastustega sõna-sõnalt kokku langema. Kui õpilane loetleb ülesandes nõutust rohkem põhjusi, nimesid vms, siis hindamisele kuulub õige arv põhjusi, nimesid vms esimesena kirjutatust alustades.

1.1 Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik 1.1 ülesande eest saada 20 punkti.

1. Mis oli minajutustaja elueesmärk?

Minajutustaja elueesmärk oli olla hea/väärikas inimene vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

2. Miks tekkisid minategelasel koolis käitumisprobleemid?

Minategelasel tekkisid käitumisprobleemid, sest ta armus Karolinsse ega osanud oma tundeid muud moodi väljendada, kui Karolini kiusates vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

3. Millised suhted olid minategelasel oma vanematega enne konflikti Karoliniga? Põhjenda oma vastust.

Suhted isa ja emaga olid head, vanemad usaldasid poega, suhtusid temasse kui suurde inimesse, nad istusid köögilaua taga kui võrdsed, arutasid tööasju ja tulevikuplaane vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

4. Kuidas mõista minategelase mõtet, et armastus annab inimesele miljard sõna, aga võtab ära suu, armastus teeb tummaks?

Minategelane ei osanud või julgenud oma tunnetest rääkida. Ta kasutas selle asemel sümpaatiat väljendamiseks kiusamist vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

5. Miks võib Karolini koolikoti aknast välja viskamist nimetada metafooriliseks käitumiseks?

Sest minategelane ei valinud vahendeid, millega end Karolinile märgatavaks teha. Tähtis oli talle kuidagigi mõjuda, vahet polnud, kas hea või halvaga. Koerustükid asendasid armastuskirju, kiusasendas flirti vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

6. Mida tähendab katkendi kontekstis „varaline kahju”?

Varaline kahju seisnes selles, et minategelase vanemad pidid Karolinile uue koolikoti ostma, peategelane lõhkus ära ka Karolini matemaatikaõpiku ja Tamagochi vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

7. Kuidas reageeris poja ulakusele tema ema?

Ema oli vihane/solvunud ja lubas poja raskesti kasvatatavate laste kooli saata. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

8. Kuidas karistas isa poega ulakuse eest? Kuidas see talle mõjus?

Isa vaikis, ei rääkinud pojaga köögilaua ääres, nagu ta seda varem teinud oli. Isa selline käitumine hirmutas poega vms vastus. *Vastuse kumbki õige pool annab 1 punkti, kokku 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.*

9. Millised teadmised on minategelasel raskesti kasvatatavate laste koolist?

Minategelase arvates käisid seal retsid, kriminaalid, idioodid; akendel olid trellid, õpilased olid suukorvistatud, neid peksti vms vastus. *Õige vastus 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti. Õigeks vastuseks piisab kahe kooli iseloomustava tunnuse nimetamisest.*

10. Seleta väljendeid.

palju auru minema – kulutasid palju energiat/aega

kolpa purustav koolikell – väga valjusti / läbilõikavalt helisev koolikell

Vastuse kumbki õige pool annab 1 punkti, kokku 2 punkti, vale või mittepiisav vastus 0 punkti.

1.2 Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik 1.2 ülesande eest saada 10 punkti.

Tõmba õigetele vastustele joon alla.

1. Millega põhjendavad uuringu korraldajad, et ingliskeelseid roppusi tajutakse eestikeelsetest leebematena? Tõmba joon alla kahele õigele põhjusele. Iga õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

- a) Inimene tajub oma emakeelt emotsionaalselt kõige laetumana, seetõttu võivad võõrkeelsed roppused tunduda emakeelsetest räigemad.
- b) Ei teata võõrkeelse ropu sõna tähendust, seetõttu ei tundu see enam ropuna.
- c) Eesti keeles on vähe roppe sõnu, seetõttu tajutakse neid ka emotsionaalselt leebematena.
- d) Ingliskeelsete roppustega puututakse kokku filmide ja videote vahendusel, seetõttu on nende mõju väiksem.
- e) Eesti keeles ropendatakse rohkem kui inglise keeles, seetõttu on eesti keele mõju leebem.

2. Miks oli küsitluses osalenutel raske roppe sõnu ja väljendeid nimetada? Tõmba joon alla kahele õigele põhjusele. Iga õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

- a) Roppe sõnu võib kasutada vaid sõpradega suheldes.
- b) Raske on roppe sõnu kirjutada, sest hakkab tööle kriitikameel.
- c) Ropud sõnad on tihedalt seotud konkreetse situatsiooniga ja seetõttu on neid neutraalses tekstis imelik kasutada.
- d) Roppe sõnu ei kasutata kirjutades, vaid ainult suulises kõnes.
- e) Roppe sõnu on palju ja kõikide sõnade tähendust ei tea.

3. Miks inimesed ropendavad? Tõmba joon alla kahele õigele põhjusele. Iga õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

- a) Ropud sõnad on kõikides maailma keeltes olemas.
- b) Ropud sõnad ja väljendid väljendavad täpsemini emotsioone ja suhtumist.
- c) Ropud sõnad aitavad valu vähendada.
- d) Ropendamine on filmides tavaline ja väga levinud.
- e) Ropendamine aitab sõnumil paremini päralt jõuda.

4. Kui paljud küsitlusele vastanutest peavad venekeelseid roppusi eestikeelsetest emotsionaalselt tugevamaks? Tõmba õigele vastusele joon alla. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

- a) umbes 500
- b) umbes 400
- c) umbes 300
- d) umbes 200

5. Millisel vanuserühmal puudub harjumus kasutada igapäevaelus pidevalt roppe sõnu ja väljendeid? Tõmba õigele vastusele joon alla. Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

- a) alla 21-aastased
- b) 31–40-aastased
- c) 41–50-aastased
- d) üle 60-aastased

6. Mida arvab karikaturist roppustest? Tõmba õigele vastusele joon alla. Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti

- a) Roppude sõnade kasutamine tuleks noorte hulgas ära keelata.
- b) Ropendada võiks vaid emakeeles.
- c) Ropud sõnad on keele loomulik koostisosa.
- d) Kakeldes tuleb jääda viisakaks.

2.1 Loe tekstid läbi ja kirjuta vähemalt 200-sõnaline kirjand teemal „Mis on õnn?”. Kirjandis võid toetuda loetud tekstidele.

Kirjandit hinnatakse hindamisjuhendi järgi, vt eesti keele lõpueksami korraldus- ja hindamisjuhendit. Kokku on võimalik 2.1 ülesande eest saada 40 punkti.

NB! Kirjandit hinnatakse kui terviklikku teksti, hindamisel ei arvestata, kas ja kuivõrd on õpilane kasutanud alustekste.

2.2 Kasuta tumedalt trükitud sõnades suurt ja väikest algustähte õigesti. Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik 2.2 ülesande eest saada 5 punkti.

1. Esimese **maailmasõja** viimase aasta segadustes õnnestus eestlastel saavutada riiklik iseseisvus.
2. Taganevate **Saksa** vägede kannul tungisid Eestisse **kommunistlikud** väeosad.
3. Vabariigi esimeseks aastapäevaks olid **enamlased** riigist välja aetud.
4. 1919. aasta **Võnnu lahing** tähendas võitu vihatud **baltisaksa** parunite üle.
5. 1920. aastal sõlmiti **Tartu rahu**.
6. 1925. aastal loodi kultuuritegevust toetav **Eesti Kultuurkapital**.
7. Aastatel 1922–1940 anti välja igakuist lasteajakirja **Laste Rõõm**.
8. Alates 1934. aastast tähistatakse 23. juunit riiklikult **võidupühana**.

2.3 Ühenda kaarega sõnad, mis tuleb kirjutada kokku. Vajadusel kasuta sidekriipsu. Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik 2.3 ülesande eest saada 8 punkti.

Raha on tänapäeva **inimühiskonna** loomulik osa.

Maksevahendina on käibel paberid ja mündid, millel on kindel kuju ja kaal.

Muistsel ajal ei pidanud inimesed raha üle ilmselt samamoodi arvet kui meie.

Hiljutises **teadusuuringus** püüdsid arheoloogid välja selgitada, kas raha võidi kasutada **Kesk-Euroopas** juba varajasel **pronksiajal**.

Muinasteadlased kõrvutasid leitud esemeid **omavahel** just välise sarnasuse põhjal.

Arvatav **pronksiaegne** raha kujutab endast ümaraid pronksist esemeid, näiteks sõrmused.

Arheoloogid võrdlesid enam kui **viit tuhandet** säärast eset, mis pärinesid ligi **paarisajast** vanast aadest.

Arheoloogid tegid kindlaks, et ehkki sõrmuste kaal erines, oli neist **70 protsendi** kaal siiski **niivõrd** sarnane, et inimkäsi võinuks neid võrdseks pidada.

Esemete sarnase kuju ja kaalu põhjal järeldavad uurijad, et tegu **võib olla** varase standardiseeritud valuutaga.

Tolle aja leidude hulka ilmusid juba ka kaalumisriistad, mis viitab, et arveldamine muutus täpsemaks.

Arheoloogid on **aeg-ajalt** nimetanud leitud sõrmuseid ja kirveterasid ka eelajalooliseks euroks.

2.4 Pane lausetesse puuduvad kirjavahemärgid. Iga õigesti kirjavahemärgistatud lause annab 1 punkti, kui lauses on üks viga, siis 0,5 punkti. Kui lauses on 2 või rohkem viga, siis 0 punkti. Kokku on võimalik 2.4 ülesande eest saada 10 punkti.

1. Elmine talv oli aialindude vaatluseks väga soodne: (,) üle pika aja oli palju lund ning linnud koondusid sinna, kus oli rohkem süüa.
2. Vaatlusel tuvastati üle 65 linnuliigi, kuid ka sel korral ilmnnes, et Eesti aedade kõige tihedamad külalised on rasvatihased.
3. Meie koduaedade esineliku moodustasid järgmised linnud: rasvatihane, põldvarblane, rohevint ja leevike.
4. „Talv ongi väga hea aeg linnuvaatlemiseks, sest söögimajas on linnud mõnusalt lähedal ja liike on ka vähem,” rääkis Eesti Ornitoloogiaühingu juhataja Kaarel Võhandu.
5. Oma linnuvaatluse andmed saatis ka Andres Kalamees, kelle aias on pesakaste nii suurematele kui ka väiksematele lindudele, kokku lausa viis pesakasti.
6. Aias linde vaadates tasub mõelda, kuidas nende heaolule kaasa aidata, mida saaks lindude heaks ära teha.
7. Mõni väike niitmata aialapike, pisike risuhunnik, lõigatud õunapuujupid – kõik see pakub lindudele toitumisvõimalusi.
8. Kalamees ütles: „Ei ole ju vaja kuhugi kaugele minna, sellise elurikka koha võib teha ka enda aeda.”
9. Oluline on meeles pidada reeglit: kui alustada aias lindudele rasvapallide, seemnete või pähklite jätmist, peab seda tegema kuni talve lõpuni.
10. Kui linnud harjuvad kindlas kohas söömas käima, ei pruugi nad tuisu, pakase ja paksu lumega uut söögikohta leida.

2.5 Uuri seletava sõnaraamatu katkendit ja lahenda selle põhjal ülesanded. Kokku on võimalik 2.5 ülesande eest saada 7 punkti.

1. Miks on sõna „kook” esitatud sõnaraamatus kaks korda?

Sõna „kook” on esitatud sõnaraamatus kaks korda, sest sellel on kaks erinevat tähendust. *Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.*

2. Leia sõnaraamatust lause, kus sõna „kook” on piltlikus tähenduses.

Sel lehmäl ükspuha, kas teeb koogi lauta või õue. *Õige ja veatu vastus 1 punkt, õige, kuid vigane lause 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti.*

3. Moodusta iseseisvalt lause, kus sõna „kook : koogu” on kasutatud kõnekeeles.

Õpilane peab kasutama iseseisvalt moodustatud lauses sõna „kook” tähenduses kaelkoogud, riugas, vigur või konks. *Sisult õige ja veatu lause 2 punkti, sisult õige, kuid vigane lause 1 punkt, sisult vale lause 0 punkti.*

4. Kelle loomingust pärineb lause „Koogud kaela ja siis kaevult vett tooma!”?

Lause pärineb Friedrich Reinhold Kreutzwaldi loomingust. *Õige ja veatu vastus 1 punkt, vigane või vale vastus 0 punkti. Õigeks lugeda kõik nimekujud, mis on kirjutatud veatult.*

5. Mida tähendab väljend „säh sulle kooki moosiga”?

See väljend märgib halba üllatust või pettumust. *Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.*